

‘Υπῆρχαν πυραμίδες στὴν Ἰθάκη;

Τοῦ *Γεωργίου Λεκάκη*

www.lekakis.com

Στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο (ἀρ. 1975, 0621.25) ὑπάρχει μία ζωγραφιὰ μὲ θέμα τὴν Ἰθάκη, ποὺ θὰ πρέπη νὰ μᾶς προβληματίσει ὅλους, ὅσοι ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὸν ἀρχαῖο πολιτισμὸ, αὐτῆς τῆς παγκοσμίως γνωστῆς νήσου τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τοῦ Ὀμήρου.

Ἐπισημῶς, λέγεται «Ἀποψη στὴν Ἰθάκη» καὶ οἱ Βρετανοὶ υπεύθυνοι τοῦ Μουσείου τὴν ἐξηγοῦν ὡς ἐξῆς: «Ἀνθρώπινες μορφές, ποὺ κάθισαν στὸ ἔδαφος, δίπλα ἀπὸ ἀρχαῖα ἐρείπια, μὲ τὸν λόφο νὰ ὑψώνεται πέρα, ἐνῶ εἰκονίζονται καὶ ἄλλοι ἀνθρώποι σὲ ἀπόσταση, ἀπὸ τὸ κέντρο, πέρα ἀπὸ τὰ δένδρα».

Ὡς ἐδῶ καλά, ἀλλὰ τὰ προβλήματα ἀρχίζουν ὅταν θὰ πρέπη νὰ ταυτοποιήσουμε αὐτὴν τὴν εἰκόνα, μὲ κάποιο ἀπὸ τὰ σημερινὰ τοπία τῆς Ἰθάκης.

Ἄς ἔχουμε κατὰ νοῦ πὼς προκεταί γιὰ σχέδιο σὲ χαρτὶ (15,7 X 22,6 ἑκατ.), ποὺ φιλοτέχνησε ἐπὶ τόπου (καὶ ὄχι ἀπὸ φαντασίας) μὲ πένα καὶ μελάνι χρώματος καφέ, καὶ μετὰ ἐδέχθη ἐπεξεργασία (μὲ «καφέ πλύση») μὲ γραφίτη, τὸ 1828, ὁ Ἀμερικανὸς ζωγράφος καὶ πορτραίτιστας William Page (Albany, N. Ὑόρκης ΗΠΑ 3.1.1811 – Tottenville, νησιῶν Staten 1.10.1885). Ὁ Page φαίνεται νὰ ἐπισκέφθηκε τὰ Ἰωνία νησιά, ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὅπου εἶχε μεταβῆ. Τὸ σχέδιο αὐτὸ τοῦ Page ἐδώρησε στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο ὁ J. Money, τὸ 1975, ὅπου καὶ φυλάσσεται ἕως σήμερα.

Α.Ταυτοποίηση:

Προσπαθώντας νὰ ταυτοποιήσουμε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο οἰκοδόμημα στὴν σημερινή Ἰθάκη, θὰ πρέπη νὰ τὸ τοπο-

*Τὸ ἀρχαῖο πυραμιδοειδὲς κτίσμα τῆς Ἰθάκης, ἀπὸ
σχέδιο τοῦ Page (Βρετ. Μουσεῖο).*

θετήσουμε ή στην περιοχή του Αγ. Αθανασίου, όπου ή Σχολή Όμηρου και όπου εύρεθη προσφάτως τὸ Ἀνάκτορο τοῦ Ὀδυσσέως, ἢ στὰ Πηλικᾶτα, ἢ στὸν Ἄετό. Ἴσως καὶ στὸν ἀκόμη ἀνεξερεύνητο Νότο τῆς νήσου...

Β. Σχῆμα:

Τὸ δεύτερο θέμα ποὺ προκύπτει εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ κτίσματος, ποὺ ὅπως πεντακάθαρα διακρίνεται εἶναι πυραμιδοειδές! Ἔτσι ἡ Ἰθάκη μπαίνει στὴν χορεία ἐκείνων τῶν μεγάλων μυστηριακῶν τόπων τῆς Ἑλλάδος, ποὺ διέθεταν πυραμίδες (ὅπως οἱ περιοχὲς τῆς Ἀργολίδος, τῆς Κρήτης, τῆς Λακωνίας, τῶν Θηβῶν, τῆς Τριγωνίδος Αἰτωλοακαρνανίας, κ.ἄ.) καὶ πυραμιδοειδεῖς κατασκευὲς (ὅπως τῆς Γόρτυνος Κρήτης, τὸ Μενελαῖο τῆς Σπάρτης, τὸν βωμὸ τοῦ Διὸς στὴν Πέργαμο, κ.ἄ.) σημαντικὰ πολιτιστικὰ κέντρα τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ πυραμίδες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν:

- ἡ πολυάνδρια (δηλ. τάφοι πολλῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν μαζί, ὅποτε ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι ἓνα πολυάνδριο μνημεῖο γιὰ ὅλους τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσέως, ποὺ πιθανὸν νὰ θέλησε νὰ ιδρύσῃ ὁ πολυμήχανος βασιλεὺς, ὅταν ἐπέστρεψε στὸ νησί του),
- ἡ ἐργαστήρια,
- ἡ παρατηρητήρια-βίγλες, ποὺ λόγῳ ὅμως τῆς θέσεώς του, ὅπως παρουσιάζεται στὸ σχέδιο, ἀποκλείεται,
- ἡ φρουκτωρίες, ιδρύματα δηλ. ἐπικοινωνίας μὲ σήματα φωτιᾶς ἢ καπνοῦ, μὲ ἄλλους μακρύτερους τρόπους, ποὺ γιὰ τὸν παραπάνω λόγο ἐπίσης ἀποκλείεται.
- ἡ κάτι ἄλλο, ποὺ δὲν ἔχουμε ἀνακαλύψει ἀκόμη... ἢ μᾶλλον ὑποπτευόμεθα, ἀλλὰ δὲν τολμοῦμε νὰ τὸ ποῦμε...

Ὅποιο ἀπὸ τὰ παραπάνω καὶ νὰ διαλέξῃ κανεὶς, τὸ αἶνιγμα τῆς ταυτοποίησης τῆς τοποθεσίας παραμένει, καθὼς καὶ ἡ τύχη αὐτῶν τῶν τεράστιων ὀγκολίθων (κυκλώπειων), ποὺ ἡ κατασκευὴ τους παραπέμπει σὲ μυκηναϊκὴ ἐποχὴ, ἴσως καὶ προγενέστερη.

(Σημειῶνω πὼς πυραμιδοειδὲς κτίσμα ἀναφέρεται καὶ στοὺς Παξοὺς, ἄλλο μυστηριακὸ μικρονήσι τοῦ Ἰωνίου πελάγους – βλ. σχ. Γ. Λεκάκη «Παξοὶ τὰ νησιὰ τοῦ πάθους», ἐκδ. Ἐρωδιός, 2011).

Τέλος, τὸ γεγονὸς τῶν τόσων πολλῶν ἀνθρώπων γύρω ἀπὸ τὸ αἶνιγματικὸ

Σὲ αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο θραῦσμα, ποὺ εύρέθη στὴν Ἰθάκη, εἰκονίζεται καράβι καὶ μαρτυρᾶται μὲ γραμμικὴ Α' ἡ ἱστορία τοῦ Ὀδυσσέως μὲ τὶς Σειρήνες!

κυκλώπειο κτίσμα, μαρτυρᾷ πὼς δὲν πρέπει νὰ ἦταν μακριὰ ἀπὸ κάποιο ἄστρῳ, καὶ γενικά, δὲν ἦταν ἀπόμακρο σημεῖο, ἀλλὰ πολυσύχναστο.

ΠΗΓΗ: <http://www.britishmuseum.org/>

Γ. Λεκάκης «Παξοὶ τὰ νησιὰ τοῦ πάθους», ἔκδ. Ἐρωδιός, 2011.

Πάντως ὑπῆρχε ἀρχαῖο θέατρο!

Βρέθηκαν σπάνια νομίσματα, μυκηναϊκὰ κιονόκρανα, λαξευμένοι τάφοι μὲ θόλο, κτήριο μὲ κυκλώπεια τεῖχη...

Σὺν τὰ εὐρήματα τοῦ Σπηλαίου τῶν Νυμφῶν, ὅπου λατρεύονταν ἡ Ἄρτεμις, ἡ Τελεία Ἥρα καὶ ἡ Πολιάς Ἀθηνά...

Στὸ λιμανάκι καὶ ἐπίνειον τοῦ Σταυροῦ τῆς Βορείου Ἰθάκης, ποὺ καὶ σήμερα καλεῖται (τὸ) Πόλι, μὲ τὸν χαρακτηριστικὸ μεγάλο πλάτανο καὶ τὶς λεῦκες ὑπῆρχε ἓνα ἀρχαῖο θέατρο! Τὸ ἀρχαῖο θέατρο τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰθάκης! Ἡ ὑπαρξή του ἐνισχύει ἀκόμη περισσότερο τὴν Ἰθάκη, στὸν ἀγώνα δρόμου τῆς (πολλὰς φορὲς ἀνέντιμο ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων τῆς) νὰ ἀποδείξει πὼς δὲν εἶναι... ἐλέφαντας, δηλ. πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπίσημος ἔδρα τοῦ βασιλιᾶ Ὀδυσσεά, πὼς αὐτὴ εἶναι ἡ ὀμηρικὴ Ἰθάκη καὶ ὄχι ἄλλες γειτονικὲς νῆσοι, ποὺ ζήλωσαν ἀρχαῖο κλέος...

Πράγματι, λοιπόν, τὸ Πόλι, ποὺ ἦταν τὸ ἐπίνειον τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία λιμάνια ποὺ ἔβλεπε τὸ παλλάτι (τὰ ἄλλα δύο ἦσαν οἱ Ἀφάλες καὶ οἱ Φρίκες) εἶχε στολισθῆ μὲ ἀρχαῖο θέατρο, δεδομένου ὅτι ἦταν πολὺ κοντὰ στὸ ἄστρῳ τῆς Ἰθάκης (ποὺ ἦταν στὰ Πηλικᾶτα τοῦ Σταυροῦ, ὅπου νεόδμητες κατοικίες κατέστρεψαν καὶ καταπλάκωσαν νεολιθικὸ οἰκισμό!) καὶ τὴν Σχολὴ τοῦ Ὀμήρου (στὴν περιοχὴ Ἄη Θανάση στὸν Πλατρεῖθια - στὸ «πλατὺ ρεῖθρο» τοῦ Ὀμήρου), διότι φυσικὰ καὶ οἱ πολῖτες καὶ οἱ ἐπίδοξοι ποιητὲς καὶ ραψωδοὶ θὰ ἠθέλαν νὰ ἀκούσουν καὶ νὰ διδαχθοῦν θέατρο...

Ἡ βοτσαλωτὴ παραλία Πόλις εὐρίσκεται στὸν ὁμώνυμο κόλπο (μόλις 1,2 κατηφορικὰ χλμ. ἀπὸ τὸ κέντρο τοῦ Σταυροῦ).¹ Σήμερα εἶναι ἓνα ὑπνέμο ψαρολιμανάκι, μὲ τυρκουὰζ νερά.

Λέγεται ἔτσι, ἴσως, γιατί στὸν βυθὸ τῆς εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια τῆς βυθισμένης ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἰθάκης. Ἡ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη λατρεία τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς (θεᾶς συμμάχου τοῦ Ὀδυσσεῶς)².

1 Ἡ παραλία εἶναι ὠργανωμένη, μὲ τουαλέτες, χῶρο σταθμεύσεως καὶ καντίνα. Σκιὰ ἀπὸ πανύψηλες λεῦκες. Ἐνοικιάζονται βάρκες.

2 Γιὰ τὴν σχέση Ὀδυσσεῶς-Ἀθηνᾶς βλ. σχ. Γ. Λεκάκη «Τὰ Δαίδαλα, ἓνα γαμήλιο ἐρωτικὸ τέχνασμα τοῦ Διός... Ἐορτὴ τῶν ἀρχαίων Βοιωτῶν στὶς Πλαταιεῖς. Καὶ ἡ ἱστορία τῶν Ἀλαλομενῶν. Ἡ σχέση Ὀδυσσεῶς-Ἀθηνᾶς», στὸ περιοδικὸ «ΝΕΑ ΣΚΕΨΗ», τ. Ἰανουαρίου-Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου-Ἀπριλίου 2012.

Τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἀπεφάνθη: Ὁ Ὅμηρος εἶναι ἐγγονὸς τοῦ Ὀδυσσεά. Τὸ θέμα θεωρεῖται λήξαν! (Γιὰ τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εὐθύνεται τὸ ΕΛΛΗΝΟΡΑΜΑ ἀλλὰ ὁ ἀνορθόγραφος κατασκευαστής.)

«Τὰ ἐρείπια στὸν βραχώδη λόφο, ποὺ ἐγείρονται πρὸς Β τῆς Πόλεως, εἶναι περισσότερο πρωτόγονης καὶ πιότερο παλαιᾶς τεχνοτροπίας, καίτοι πολὺ μικρότερα σὲ ἔκταση, ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ Ἄετοῦ», γράφει ὁ Chr. Wordsworth³. Καὶ συνεχίζει: «Οἱ πέτρες εἶναι χονδρῆς καὶ ἀλάξευτες καὶ δὲν εἶναι ἐφαρμοσμένες ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη. Τὰ κυριώτερα ἐρείπια εὐρίσκονται στὴν Δ πλευρὰ τῆς κορυφῆς καὶ εἶναι σωριασμένα σ' ἓναν πολὺ ἀπόκρημνο βράχο».

Ἐδῶ, λοιπόν, ὑπῆρχε τὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἰθάκης. Ἡ ἀπόδειξη ἔρχεται ἀπὸ μιὰ εἴδηση τῆς ἐφημερίδος «Νέον Ἄστυ» τοῦ 1902, ποὺ ἔγραφε ἐπὶ λέξει:

«Εἰς τὸ Β μέρος τῆς νήσου παρὰ τὰς ΝΑ τοῦ ὄρους Ρουσανοῦ κλιτύς καὶ παρὰ τὸν ἀρχαιότατον λιμένα Πόλις τοῦ Σταυροῦ εἰς ἀπόστασιν 250 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς παραλιακῆς ἀκτῆς, ἀνασκάπτων πρὸς καλλιέργειαν τὸν ἀγρόν του, ὁ Σ. Κουβαρᾶς ἀνεῦρε τὸ δάπεδον ἀρχαιοτάτου ἑλληνικοῦ Θεάτρου μετὰ τῆς θυμέλης καὶ τῶν ἀμφιθεατρικῶν ἐδωλίων, κάτωθεν δὲ τοῦ εἰρημένου θεάτρου ἕτερος ἐργάτης ἀνορύσσων φρέαρ ἀνεῦρεν εἰς βάθος 6 περίπου μέτρων ἀρχαιοτάτα κτήρια ἄνευ ἀμμοκονίας ἐκ πολυγωνικῶν ἀξέστων λίθων, ἀποτελούντων ἐνιαχοῦ τμήματα τείχους. Ἐντὸς τοῦ θεάτρου ἀνευρέθη νόμισμα σπανιωτάτου τύπου, ἀναγόμενον εἰς κορινθιακὴν ἐποχὴν καὶ εἰκονί-

³ βλ. σχ. «Ἑλλάδα, μιὰ περιπλάνηση στὰ τοπία καὶ τὴν ἱστορία της», ἀ' ἐκδ. 1839, ἐπανάκδ. ἔκδ. «Ἐκάτη», 1995».

*Τμήμα τῶν τειχῶν τοῦ ὄδυσσειακοῦ ἀνακτόρου στὴν Ἐξωγὴ Ἰθάκης.
Στὴν θέση τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς/Ἀθάνας ἰδρύθηκε κατὰ παράφραση
ὁ... Ἀη-Θανάσ'!*

ζον, ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνδὸς μέρους τὸν περωτὸν Πήγασον ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου μορφήν πρωτοφανῆ πωγωνοφόρου φέροντος περικεφαλαίαν. Ἔτεροι ἐργᾶται τυχαίως ἀνασκάπτοντες παρὰ τὴν θέσιν Σχολεῖον τοῦ Ὅμηρου ἀνεῦρον κιονόκρανον Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ὡς ἀπεφάνθησαν δύο διακεκρωμένοι Ἄγγλοι ἀρχαιολόγοι ἐκ Κεφαλληνίας, ἐσχάτως ἐνταῦθα δι' ἐπὶ τοπίους μελέτας ἐλθόντες».

Καὶ ἡ ἐφημερίδα συνεχίζει:

Πλησίον τοῦ τόπου ἐν ᾧ εὗρέθη τὸ ἀνωτέρω κιονόκρανον ἀπεκαλύφθησαν δύο παμμέγιστοι τάφοι ἐπὶ βράχου λελαξευμένοι μετὰ ὠραιοτάτου θόλου, καταπληκτικῶς ὁμοιάζοντες μὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ κ. Καββαδίου ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀνευρεθέντας. Οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ, ὅτι οἱ τάφοι οὗτοι ἀνήκουν μετὰ τοῦ Μυκηναίου εἰς τὴν ἀληθῆ πατρίδα τοῦ Ὀδυσσεῶς, ἥτις ἐπὶ τέλος ἤρχισε νὰ παρέχῃ τεκμήρια τοῦ προῖστορικοῦ μεγαλείου της.

Ἐκτὸς τούτων εἰς τὸ μεσαῖον μέρος τῆς νήσου ὁ γεωργὸς Ἄναστ. Κουτσουβέλης (Συγγρός), ὁ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνευρὼν ἐπτὰ ἀρχαίας καὶ μεγίστης σημασίας ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς, ἀνεκάλυψε κτήριον παμμέγιστων διαστάσεων ἐκ κυκλωπειῶν τειχῶν συνιστάμενον».

Και ἡ ἐφημερίδα καταλήγει, σκωπτικὰ κατὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Δαϊρπφελντ, σπουδαίου κατὰ τ' ἄλλα, ἀλλὰ πασχίζοντα στὸ τέλος τοῦ βίου του νὰ κάμῃ τὴν «μεγάλῃ ἀνακοίνωση»:

«Ἄς ἴδωμεν τί θὰ εἶπῃ ὁ κ. Δαϊρπφελδ»...

βλ. σχ. ἐφημ. «Νέον Ἄστυ» (ἄρ. φ. 157, 17.5.1902), ἄρθρο μὲ τίτλο «ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΙΘΑΚΗΝ».

Ἡ εἶδηση αὐτὴ προκρίνει τὴν Ἰθάκῃ καὶ τὴν βάζει πολὺ πιὸ μπροστὰ ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες νήσους τοῦ Ἰωνίου, ὅσον ἀφορᾷ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν καλλιτεχνία, δεδομένου ὅτι σὲ κανένα ἄλλο νησί τῶν Ἑπτανήσων δὲν ἔχει βρεθῆ τόσο ἀρχαῖο θέατρο!⁴ Ἐπίσης, προκρίνει τὸν χῶρο τῆς Βορείου Ἰθάκῃς ὡς τὸν εὐρύτερο ἀνακτορικὸ χῶρο τοῦ Ὀδυσσεά.

Κάποιοι ἐρευνητὲς εἶχαν ἀναφέρει τὴν πιθανὴ ὑπαρξὴ θεάτρου καὶ μέσα στὸν χῶρο τῆς Σχολῆς Ὀμήρου. «Πιστεύω ὅτι ὑπάρχει τέτοιο μέρος, ἓνα πολὺ μικρὸ θέατρο μέσα στὴν περιοχὴ τῆς Σχολῆς Ὀμήρου, λαξευμένο στὸν φυσικὸ βράχο», ἔγραφε ὁ H-G. Buchholz, Justus Liebig Univ. τοῦ Giessen στὸ σημειώμα του «ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΗΡΩΝ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΙΘΑΚΗ». Καὶ συνεχίζει: «Τελευταῖο, ἀλλὰ ὄχι ἐλάχιστο, ὑπῆρχε ἓνα tessere de theatre ἀνάμεσα στὰ ἀντικείμενα ποὺ ἀνέσκαψε ὁ Vollgraff.⁵ Στὸν σχεδιασμένο χάρτη τῆς περιοχῆς, ἔχω σημειώσει ἓνα μικρὸ θέατρο. Φυσικά, χρειάζεται ἐπιβεβαίωση καὶ περισσότερη ἔρευνα καὶ χρονολόγηση, διότι τὸ tessere εἶναι ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἐὰν οἱ τιμητικὲς θέσεις ἦταν τοποθετημένες ἐδῶ, μπορεῖ νὰ ἦταν κατασκευασμένες ἀπὸ ξύλο».

Μὲ ὅλα αὐτά, οἱ Ἰθακήσιοι προηγούνται στὴν θεατρικὴ παιδεία καὶ παράδοση ἔναντι τῶν ἄλλων Ἑπτανησίων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀδιαμφισβήτητα τεράστια θεατρικὴ παιδεία (κυρίως μετὰ τὸν 17ο αἰ. μ.Χ.). Ἄλλωστε ἀπὸ τὸν μεγάλο κλάδο τοῦ νησιοῦ, τοὺς Δρακούληδες, εὐρίσκουμε (στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰ.) στὴν Ὀδησὸς⁶, ἐκ τῶν πρωτοπόρων ἐκεῖ τῆς δημιουργίας ἐλληνικοῦ θιάσου καὶ ἐλληνικοῦ θεάτρου στὴν πόλη. Γιὰ τὸ ταλέντο του τιμήθηκε μάλιστα ὑπὸ τοῦ κόμητος Langeron!⁷

Θυμίζω ἐπίσης, ὅτι στὴν Ἰθάκῃ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. ἐκδίδετο τὸ ἡμερολόγιον «Τηλέμαχος», «γιὰ τὴν ἀνέγερση θεάτρου», ἐκδ. Ταρουσόπουλου. Ἐνῶ μέχρι πρόσφατα γινόταν καὶ Φεστιβὰλ Θεάτρου, ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα τῆς Ἑλλάδος!

4 Πλὴν ἐνὸς μικροῦ (ἴσως ὠδείου) στὰ Τηγάνια Πανόρμου Κεφαλονιάς, ποὺ εἶναι ρωμαϊκῶν χρόνων.

5 Vollgraff (n. 2) 168 no. 19, δὲν δίνονται ὑλικά καὶ περισσότερες λεπτομέρειες, διάμετρος 2,4 ἐκ., ἐνεπίγραφο: ἰα' XI IG IX 12 (2001) fasc. 4 no. 1629.

6 Πρωτοπόροι ὁμότεχνοί του στὴν μεγάλη ρωσικὴ πόλη, τότε (1818) ἦσαν οἱ Γ. Ἀβραμιώτης, Ἰω. Μαμουνης, Ἰω. Μπαμπαγιώτης καὶ Ἰω. Ξένος.

7 βλ. σχ. βιβλίῳ Γ. Λεκάκη «Ἄγ. Πετρούπολη & Κωνσταντινούπολη», ὑπὸ ἔκδοσιν.

Τὸ Σπήλαιο τῶν Νυμφῶν

Ἡ τικτὴ κρήνη. Χρονολογήθηκε σύγχρονη μὲ τὴν Τίρυνθα!

ὄλων τῶν ἐποχῶν (ἀπὸ τὴν μυκηναϊκὴ ἕως καὶ τὴν ρωμαϊκὴ), μεγάλοι χάλκινοι γεωμετρικοὶ τρίποδες¹⁰ (9ου-8ου π.Χ. αἰ.), ἀγγεῖα κορινθιακοῦ ρυθμοῦ (τοῦ 7ου π.Χ. αἰ.), τεμάχια χάλκινων καὶ σιδερένιων ὄπλων, κ.ά. Μαρτυρεῖται, λοιπόν, ὅτι ἦταν λατρευτικὸς χώρος - ἴσως ἄντρον νυμφῶν - ἐπὶ 2.000 χρόνια συναπτά! Ἐδῶ ὁ βασιλεὺς τῆς νήσου Ὀδυσσεύς, ἐλατρεῦετο ὡς ἡμίθεος, ἀκόμη καὶ ἕως τὰ χρόνια τοῦ Ἰησοῦ! Εὐρέθη ἐλεφαντοστέινο ἀγαλματίδιο πὸν τὸν ἀναπαριστᾷ δεμένο σὲ κατάρτι. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σπηλαίου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ ὀστράκου (θραῦσμα πήλινου γυναικείου προσωπεῖου) «ΕΥ-ΧΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙ»¹¹ - μοναδικὴ γραπτὴ μαρτυρία γιὰ τὸν ὀμηρικὸ βασιλιά, πὸν ἀποδεικνύει πὼς στὴν Ἰθάκη ὁ ὀμηρικὸς ἥρωας λατρευόταν καὶ στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Αὐτὸ εἶναι μία ἀκόμη ἀπόδειξη ταυτίσεως τῆς ὀμηρικῆς

Τὸ Πόλι ὁμῶς εἶναι γνωστὸ καὶ γιὰ κάτι ἄλλο: Στὰ Β αὐτοῦ τοῦ λιμανιοῦ ὑπάρχει ἡ καταποντισμένη πιά ἀπ' τοὺς σεισμοὺς - «Σπηλιὰ τοῦ Λοίξου» (ἢ Λουίξου)⁸. Δυστυχῶς ἡ σπηλιὰ συλήθηκε στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰ. Ὁ Λοίξος, ἓνας ἐντόπιος πὸν τὴν ἀνακάλυψε, ξεπούλησε τὸν θησαυρὸ τῆς σὲ κλεπταποδόχους Ἴταλοὺς. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι φρόνιμο νὰ τὴν διατηροῦμε στὴν ἱστορία μὲ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀρχαιοκάπηλου, πόσο μάλιστα ὅταν ἦταν περίφημο ἄντρον Νυμφῶν καὶ λατρευτικὸ κέντρο τριῶν θεοτήτων! Παρ' ὅλες τὶς ἀρχαιοκαπηλίες πὸν ὑπέστη, σὲ ἀνασκαφές τοῦ 1930 εὐρέθησαν πῆλινα ἀγγεῖα τῆς μέσο-ἐλλαδικῆς περιόδου (2000-1550 π.Χ.) καὶ τῶν ὕστερων μυκηναϊκῶν χρόνων (1300-1050 π.Χ.)⁹. Καὶ ἴχνη ἱεροῦ (τοῦ 9ου αἰ. π.Χ.), κεραμικὴ

8 Ἄν ὑπάρχει λόγος, προσεγγίζεται μὲ μονοπάτι ἢ μὲ βάρκα. Ἡ σπηλιὰ δὲν εἶναι ἐπισκέψιμη.

9 Φυλάσσονται στὸ Ἀρχ. Μουσεῖο Σταυροῦ.

10 Κάποιοι τοὺς συνέδεσαν μὲ τὰ δῶρα τῶν Φαιάκων στὸν βασιλιά Ὀδυσσεά.

11 Φυλάσσεται στὴν 6η προθήκη τοῦ Ἀρχ. Μουσεῖο Σταυροῦ.

Ίθάκης με την σημερινή Ίθάκη. Επίσης, ἐπὶ τούβλων καὶ ὀστράκων εὐρέθησαν χαραγμένες ἐπιγραφές, ποὺ μαρτυροῦν λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς Τελείας Ἥρας καὶ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς¹², ἀπ' τὴν ὁποία φαίνεται νὰ ἐπῆρε καὶ τὸ ὄνομά της.

Στὴν παραλία κεῖται καὶ τὸ ἐρειπωμένο ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέα (τοῦ 18ου αἰ.) μετὰ τὴν καταπεσμένη στέγη.

Πάνω ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Πόλεως, εὐρίσκεται ὁ οἰκισμὸς Τρεῖς Λαγκάδες. Καὶ σ' αὐτὸν εὐρέθησαν πῆλινα ἀγγεῖα τῆς μέσο-ἐλλαδικῆς περιόδου (2000-1550 π.Χ.) καὶ τῶν ὕστερων μυκηναϊκῶν χρόνων (1300-1050 π.Χ.)¹³.

ΠΗΓΗ: Γ. Λεκάκης «Ίθάκη, τὸ νησὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ καὶ τοῦ Ὀμήρου» (ὑπὸ ἔκδοσιν).

Μ' ὅλα αὐτά, ἡ Ίθάκη, πέραν τοῦ ἀδιαφιλονίκητου ὀνόματός της, ποὺ δὲν ἄλλαξε ποτὲ στὸ διάβα τῶν αἰώνων, ἔχει σαφῆ συγκριτικὰ πλεονεκτήματα, ἔναντι τῶν ἄλλων νήσων, ποὺ ζήλωσαν δόξαν Ὀδυσσεῶς...

Καὶ φυσικὰ, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπίσημη ἀνακοίνωση γιὰ τὴν εὔρεση τοῦ παλατιοῦ τοῦ Ὀδυσσεῶς, ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων, τὸ 2010!

Παρ' ὅλ' αὐτά... τὸ ΚΑΣ εἶπε «ΟΧΙ» γιὰ ἀνασκαφὲς στὴν Ίθάκη τὸ 2013!

Ὁ Σύλλογος Φιλομήρων Ίθάκης - μετὰ ἑκατοντάδες ἐνεργὰ μέλη, στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ Ἐξωτερικὸ - διαμαρτυρήθηκε ἐντόνως γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Κ.Α.Σ. νὰ μὴν ἐγκρίνῃ τὴν αἴτηση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἰωαννίνων, γιὰ ἀρχαιολογικὴ ἀνασκαφὴ τὸ 2013 στὴν θέση «Ἅγιος Ἀθανάσιος» στὴν Ίθάκη, γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῆς ὁποίας ὁ σύλλογος συμμετεῖχε ἀποφασιστικὰ μετὰ 50.000 εὐρώ!.

«Μᾶς φαίνεται ἀδιανόητο - λέει ὁ Σύλλογος στὴν διαμαρτυρία του¹⁴ - τὸ ἐλληνικὸ κράτος νὰ φέρνῃ ἐμπόδια στὴν περαιτέρω ἀνάδειξη τοῦ ὀδυσσειακοῦ ἀνακτόρου, τὸν ἐντοπισμὸ τοῦ ὁποίου στὴν ἀνωτέρω θέση ἀνεκοίνωσαν ἐπίσημα τὸ 2010 σὲ ἀρχαιολογικὴ ἡμερίδα οἱ ἐντελταμένοι καθηγητὲς ἀνασκαφῆς!

Ἀπὸ τὴν χρονιὰ αὐτὴ ἕως σήμερα ἡ ΛΕ Ἐφορεία ἀρχαιοτήτων, στὴν ὁποία ὑπάγεται ἡ Ίθάκη, ἀντιμετωπίζει μετὰ ἐχθρικὸ καὶ ἀνέντιμο τρόπο τὴν περαιτέρω ἀνάδειξη τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας καὶ τὴν ὑποβαθμίζει συνεχῶς, προβάλλοντας τὴν ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψη στὸν Πόρο Κεφαλληνίας, μετὰ τὴν

12 Στὸ σπήλαιο εὐρέθη βουστροφρεδὸν γραμμὴ ἐπιγραφὴ (τοῦ 550 π.Χ.), ποὺ μνημονεύει τὴν Ἀθηνᾶ καὶ τὴν Ἥρα (Σλήμαν, 1868, ἀρ. 1614, καὶ "Inscr. Graecae", 2001). Ἐκτίθεται στὸ Ἀρχ. Μουσεῖο Βαθῆος Ίθάκης.

13 Φυλάσσονται στὸ Ἀρχ. Μουσεῖο Σταυροῦ.

14 Δημοσιεύθηκε στὸ «ΘΙΑΚΙ», περιοδικὴ ἔκδοσις γιὰ τὴν Ίθάκη.

δῆθεν εὕρεση στὴν περιοχὴ αὐτὴ ἀρχαίου κτίσματος, τὸ ὁποῖο ὁ τ. προϊστάμενός της, κ. Βασιλάκης, μὲ δημοσιογραφικὲς ἀνακοινώσεις διατυμπανίζει ὡς τὸ ὄδυσσειακὸ ἄστυ. Ὁ κ. Βασιλάκης ὁ ὁποῖος θὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία γιὰ νὰ ἀναλάβῃ ὑπεύθυνος ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ἰδιωτικοῦ φορέα στὴν ἴδια περιοχὴ ποὺ ἐπενδύει ἑκατομμύρια εὐρὼ στὸν τουρισμό, χρειάζεται τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ ὀνόματος τῆς ὀμηρικῆς Ἰθάκης», λέει ὁ Σύλλογος.

«Τελικὰ ἡ ἀνωτέρω ἐφορία ἔχει ἐγκαταλείψει πλήρως τὴν ἀρχαιολογικὴ προστασία τῆς ὀμηρικῆς Ἰθάκης μὲ ἀποτέλεσμα τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα της νὰ εὐρίσκονται ὑπαιτιότητί της σὲ τριτοκοσμικὴ κατάσταση».

«Ἐν κατακλείδι, ὁ σύλλογος ἐρωτᾷ τὸ Κ.Α.Σ, μὲ ποιά δικαιολογία ἀπερρίφθη ἡ αἴτηση τοῦ πανεπιστημίου; Ἐλαβε ὑπ' ὄψιν του ὅτι μὲ τὴν ἀρνητικὴ του ἀπόφαση ἀκυρώνει τελειωτικὰ τὴν προγραμματικὴ σύμβαση χρηματοδότησης μὲ 120.000 εὐρὼ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας στὴν περιοχὴ τοῦ «Ἁγίου Ἀθανασίου» μεταξὺ Περιφέρειας Ἰονίων Νήσων, Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία ἔχει ὑπογραφῆ καὶ ἀπὸ τὴν κ. Μενδώνη;» Καὶ ἤλπιζε σὲ πειστικὴ ἀπάντηση...

Τὴν ἐπιστολὴ ὑπέγραψε ὁ πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συλλόγου Φιλομήρων Ἰθάκης, Σπύρος Ἀρσένης, τ. δήμαρχος Ἰθάκης, ἓνας εὐαίσθητος ἄνθρωπος τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ προσέφερε πολλὰ στὸ νησί του...

Κινδυνεύει ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψη τοῦ αἰῶνα: Τὸ Παλλάτι τοῦ Ὀδυσσεᾶ στὴν Ἰθάκη!

***Ἐνῶ ἔχει ἐγκριθῆ ἡ πίστωση,
δὲν ἔχει φθάσει ποτὲ στὸ νησί τοῦ Ὀδυσσεᾶ...***

Φαίνεται πὼς ὅ,τι εἶναι νὰ φθάσῃ στὴν Ἰθάκη, ἀπὸ τὰ... ὀμηρικὰ χρόνια ἀκόμη, ὅπως καὶ ὁ βασιλιάς της, Ὀδυσσεᾶς, πρέπει νὰ περιπλανηθῆ δέκα χρόνια... Τότε περιπλανήθηκε ὁ βασιλιάς της, καὶ ἡ πλάνη του αὐτὴ ἔγινε συνώνυμο τῆς ταλαιπωρίας σ' ὅλον τὸν κόσμο... «Ὀδύσεια»...

Σήμερα «περιπλανῶνται» ἀκόμη καὶ οἱ... πιστώσεις, ποὺ ἔχουν ἐγκριθῆ γιὰ τὸ νησί, ζῶντας τὴν δική τους «Ὀδύσεια», πότε φυλακισμένες σὲ ἄλλα νησιά (σύγχρονων μάγων καὶ ὄχι μαγισσῶν, ὅπως τῆς Κίρκης καὶ τῆς Καλυψοῦς) ποὺ ἔχουν συμφέρον νὰ μὴ θέλουν νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ Ἰθάκη, μὴ τυχὸν καὶ τοὺς κλέψῃ (ἱστορικὴ) αἴγλη καὶ (τουριστικὴ) πελατεία... Ἡ - χειρότερα ἀκόμη - φυλακισμένες σὲ γραφεῖα...

Οἱ γνώστες τῆς Ἱστορίας τῆς (μίας καὶ μοναδικῆς) Ἰθάκης ἔχουμε γίνῃ μάρτυρες ἀπίστευτων καὶ τραγελαφικῶν καταστάσεων, μὲ τὴν ἐπικάλυψη καὶ ἐπίφαση τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, τόσο ποὺ ἀρχίζουμε νά... δικαιολογοῦμε τὸν θεῖο Ὅμηρο, ἐγγονὸ τοῦ Ὀδυσσεᾶ, ποὺ ἤθελε νὰ μείνῃ αἰνιγμα ἡ νῆσος, διότι πολλοὶ θὰ τὴν ζήλευαν, ποὺ ἦταν τόσο ὑμνημένη ἀπὸ τὶς

Μοῦσες, τοὺς ποιητές, τοὺς αἰῶνες... Λὲς κι ἤθελε νὰ προφυλάξῃ τὴν πατρίδα του ὁ Ὅμηρος, καὶ τὴν κάλυψε μὲ ἓνα πέπλο μυστηρίου, γιὰ νὰ φθάσουν οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς-ἀπόγονοί του, νὰ εἶναι αὐτοί... ὄμηροι δημάρχων, νομαρχῶν, περιφερειαρχῶν, ἀρχαιολόγων, τουριστικῶν πρακτόρων καὶ συμφερόντων, καὶ κάθε λογῆς καημένου ποὺ ἐξήλωσε δόξα ἀθάνατη...

Ἄς δοῦμε τί λέει ἡ περιφερειακὴ σύμβουλος Ἰονίων Νήσων Π.Ε. Ἰθάκης, Σμαράγδα Σαρδελῆ, σὲ ἐπιστολὴ τῆς (ἐξ Ἰθάκης, 13.5.2013), ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν περιφερειάρχη Π.Ι.Ν, κ. Σπυρίδωνα Σπύρου, καὶ κοινοποιήθηκε πρὸς τὸν ἀναπληρωτὴ ὑπουργὸ Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμοῦ & Ἀθλητισμοῦ κ. Κωνσταντῖνο Τζαβάρρα, καὶ τὸν πρόεδρο Π.Σ κ. Νικόλαο Μηλιώτη:

«Κύριε Περιφερειάρχη,

Κατὰ τὴν ἀνάληψη τῆς θητείας μας «κληρονομήσαμε» καὶ τὴν Προγραμματικὴ Σύμβαση γιὰ τὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς στὴν περιοχὴ «Ἅγιος Ἀθανάσιος» στὴν Ἰθάκη μὲ ἀριθ. Πρῶτ. 7105/19-10-2012 ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὸ ποσὸ τῶν 115.620 εὐρώ.

Ἄν καὶ ἔχουν περάσει ἤδη δυόμισα χρόνια ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ παραλάβαμε, ἡ Σύμβαση δὲν ἔχει ἀκόμη ἐνεργοποιηθῆ.

Σὰς ἐρωτῶ λοιπὸν καὶ παρακαλῶ ὅπως μοῦ ἀπαντήσετε ἐγγράφως στὴν ἀμέσως ἐπόμενη συνεδρίαση τοῦ Περιφερειακοῦ Συμβουλίου:

- Γιατί δὲν ἔχει ἐνεργοποιηθῆ ἢ ἐν λόγω σύμβαση;
- Ποιὲς εἶναι οἱ ἐνέργειες τῆς Π.Ι.Ν. γιὰ τὴν ἐνεργοποίησή της ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τρεῖς παρατάσεις ποὺ ἔχουν δοθεῖ ἀπὸ τὸ Περιφερειακὸ Συμβούλιο;
- Γιατί οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες ΥΔΕ καὶ Δ/ση Διοικητικοῦ – Οἰκονομικοῦ τῆς Π.Ε. Κεφαλληνίας παρὰ τὰ γραπτὰ καὶ προφορικὰ αἰτήματά μου δὲν μὲ ἐνημερώνουν σχετικὰ μὲ τὸν φάκελλο καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς Σύμβασης;
- Πρὶν περὶπου ἓναν χρόνο ἐπισκεφθήκαμε μαζὶ τὴν περιοχὴ καὶ παρατηρήσατε τὴν ἄθλια κατάστασή της ποὺ ἐφέτος εἶναι σαφῶς χειρότερη. Προτίθεται ἡ Π.Ι.Ν. νὰ προχωρήσῃ σὲ ἐργασίες ἀποκατάστασης, σήμανσης καὶ φύλαξης τοῦ χώρου;

Ὁ ἀρχαιολογικὸς χῶρος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐνῶ εἶναι γνωστὸς σὰν μνημεῖο τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας μας σὲ ὅλο τὸν κόσμο καὶ εἶναι καταγεγραμμένος σὲ ὅλους τοὺς τουριστικοὺς ὁδηγούς, ἢ εἰκόνα ποὺ παρουσιάζει στὸν ἐπισκέπτη εἶναι ἄκρως ἀπογοητευτικὴ καὶ ἀποτελεῖ ντροπὴ γιὰ τοὺς Ἰθακήσιους, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Ἕλληνες!

Μέσα στὴν Περιφέρεια Ἰονίων Νήσων ὑπάρχει καὶ ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη, γνωστὴ σὲ ὅλο τὸν κόσμο, στολίδι μοναδικὸ πολιτισμοῦ καὶ ἱστορίας καὶ ὀφείλουμε ὡς Περιφέρεια νὰ τὴν προστατέψουμε καὶ νὰ τὴν ἀναδείξουμε.

Μὲ τιμὴ
Σμαράγδα Σαρδελῆ»